

2 DOKAZOVÁNÍ, DŮKAZNÍ PRÁVO A VĚDA DŮKAZNÍHO PRÁVA

V této kapitole zasadím výzkumné otázky do systematiky práva a poukážu na nejvýznamnější recentní důkazní teorie. Cílem není učebnicové vymezení dotčených pojmů, nýbrž objasnění hlavních rysů důkazních teorií, které budou užívány v dalších částech práce. Domnívám se, že učebnicové lpění na objasnění velmi obecných pojmů je v právní vědě (zejména dogmatické) někdy samoučelné a povětšinou žádné podstatné otázky neřeší (sic může mít propedeutický význam). Z toho důvodu pojem dokazování rozebírám úžeji a částečně také specifikuji výzkumné cíle. Především, že k principu volného hodnocení důkazů se vrátím až v podkapitole 9.1, kde jej následně nejlépe využijeme pro pojednání o ústavněprávních souvislostech dokazování.⁴⁶

Následující stránky přinášejí přehled hlavních důkazně teoretických paradigmat, jak jsem o nich hovořil v předchozí kapitole. Ve 3. kapitole se pak věnuji nástinu stěžejních obecně epistemologických směrů. Nebudu se blíže zabývat sice příbuznými, avšak pro téma nepodstatnými aspekty z oboru logiky (zejména formálně logickým vyplýváním), neboť jde o formální kritérium mimo záběr knihy.⁴⁷

2.1 Pojem a význam dokazování v právní teorii a praxi

Na nejabstraktnější úrovni hledáme v teorii práva odpovědi na dvě základní otázky. První zní: Co je (správné) právo? Druhá: Jak toto právo nalézáme?⁴⁸ Filip Melzer označuje první otázku za ontologickou, druhou za gnozeologickou.⁴⁹

První otázku, co je právo, rozšiřuje F. Melzer o další otázky: Co je pramen práva? Co je právní norma? apod. Druhou přibližuje podotázkou: Jak lze poznat to, co je právo?⁵⁰

⁴⁶ K pojmu důkazu pak srov. FIALA: *Pojem důkazu ve smyslu procesním*, s. 7 a násl.

⁴⁷ Srov. ŠVEJDAR: *Logika: neúplnost, složitost a nutnost*, s. 13 a násl.

⁴⁸ Viz KAUFMANN — HASSEMER — NEUMANN (eds.): *Einführung in Rechtsphilosophie und Rechtslehre der Gegenwart*, s. 26. Dále také MELZER: *Metodologie nalézání práva*, s. 5. Toto dělení přejímá i Jan Wintr, podle jeho seminářů z teorie práva a našich četných diskusí.

⁴⁹ MELZER: *Metodologie nalézání práva*, s. 5.

⁵⁰ Tamtéž.

Vyjdou-li z tohoto rozdělení, hledám především odpověď na otázku: Co je (správné) důkazní právo? V pojetí F. Melzera se tedy pohybují v oblasti ontologické otázky. Nenechme se zmást užitým pojmoslovím. Domnívám se, že uvedené centrální otázky teorie práva nejsou zcela rigidní. První (ontologická) otázka má i své gnozeologické aspekty, druhá otázka zase může být zkoumána ontologickým pohledem.

Při rozlišení ontologické a gnozeologické otázky nahlížíme na teorii práva jako na vědu z abstraktní perspektivy a přirovnáváme ji ke dvěma velkým disciplínám teoretické filozofie. Takové vymezení však může být zavádějící z perspektivy o něco málo méně abstraktní. U otázky, co je důkazní právo, lze jen stěží říct, že by neměla gnozeologické (epistemologické) atributy. V učebnicovém pojetí ontologické otázky se často objevují epistemologické prvky a naopak.

Osobně raději volím výrazy *statická* a *dynamická* otázka.⁵¹ Uvědomuji si, že také nejsou zcela výstižné, ale v daném kontextu o něco lépe zachycují to, co mám na mysli pro účely této knihy. Snažíme-li se odhalit pojem (důkazního) práva, nemáme na mysli pouhou formální definici, která navíc patrně nikdy nebude univerzálně platná. Jde nám o obsahové zachycení definičních znaků (důkazního) práva tak, abychom byli schopni říct, co oním právem je, a co není. To je podle mého názoru podstatou první, *statické* otázky.

U *dynamické* otázky nás více zajímá procedura, která k odhalení práva směřuje. Z toho je patrné, v čem oproti první otázce (statické) spatřuji onu dynamiku. V anglosaské nauce důkazního práva bychom mohli oba okruhy připodobnit k termínům *evidence law* vs. *process of proof*. Z toho je také patrná nuance mezi důkazem jako *evidence* anebo *proof*, která je relevantní do dalších pojednání, zejména hovořím-li o obsahu důkazu v kontrastu k úspěšnému (podání) důkazu.⁵²

Také F. Melzer nepřímo poukazuje na propojenost obou základních otázek právní teorie či právní filozofie:

„Každá právní metodologie musí nalézt uspokojivou odpověď na výše položené ontologicko-gnozeologické otázky. Je zřejmé, že se zde právní metodologie setkává s právní filozofií, kde čerpá svá základní východiska. Tato spojitost s právní filozofií je dle mého názoru zásadním ospravedlněním právní filozofie jako součásti právní vědy. Ukazuje, že se jedná o praktickou disciplínu, která má někdy přímý, jindy zprostředkovaný vztah k aplikaci práva, k právní praxi. ...

Při aplikaci práva vznikají dvě základní skupiny problémů, a to problémy při řešení otázek právních a při řešení otázek faktických, tj. zejména při dokazování. Právní metodologie se zabývá jen první skupinou problémů. Řešením otázek skutkových se kromě právní teorie zabývá v konkrétní rovině i teorie procesní. ...

⁵¹ Zde mi jde pouze o jazykové hledisko zvolených výrazů vzhledem k charakteru obou otázek, nenavazují na koncepci Hanse Kelsena, např. podle KELSEN — KNIGHT: *Pure Theory of Law*, s. 108 a násl.

⁵² Přestože nechci vymezení pojmů komplikovat, tak v češtině jednoduše nemáme srovnatelně výstižné ekvivalenty termínů *evidence* vs. *proof*. Přibližně řečeno je *evidence* spíše předmět důkazu, zatímco *proof* spíše samo prokázání určité skutečnosti. Záleží však vždy na kontextu. Jak vidno, v češtině musíme dané pojmy blíže vysvětlovat.

Lze tedy shrnout, že právní metodologie se zabývá správnými postupy (správností postupů) při nalézání platného práva. Právní metodologie přitom bezprostředně navazuje na právně filozofická východiska. ...

*Smysl právní metodologie lze vymezit i tak, že jednak stanoví, jaké otázky si máme klást při hledání toho, co je po právu, a jednak stanoví, jaké skutečnosti máme při hledání odpovědi na tyto otázky zohlednit.*⁵³

Epistemologická a ontologická otázka nejsou odděleny tlustou čarou. Také v nynější studii se dotknu více oblastí, u nichž musím brát v potaz, jak nalézt důkazní právo, resp. jak může být důkaz úspěšně podán. Tento záběr je však okrajový. Primárně jde o epistemologické aspekty důkazního práva; nikoli procesního postupu v technickém slova smyslu, nýbrž vlastního hodnocení důkazů.

Chceme-li odhalit pojem práva jako normativního systému, pak mám za to, že hnacím motorem převážné části *obecné právní filozofie* je vztah práva a morálky. (Resp. tomu tak bylo po velkou část historie; dnes se mi zdá, že se těžiště více přesouvá k teorii právní argumentace.⁵⁴) Analogicky se domnívám, že hlavním stimulem *filozofie práva důkazního* je vztah důkazu k (ne)jistotě a přesvědčení, tudíž také k pravdě, pravděpodobnosti a justifikaci, neboť:

*„informační rizika jsou všudy přítomná, pokud by jakékoli takové riziko mohlo zvrátit rozhodnutí orgánů zjišťujících skutkový stav o převaze důkazů nebo o tom, že neexistují žádné důvodné pochybnosti, bylo by zjišťování skutkového stavu nemožné. Kromě toho přítomnost informačního rizika není dobrým důvodem pro snížení pravděpodobnosti, kterou by dané orgány mohly jinak stanovit na základě existujících důkazů. Chybějící důkazy by mohly tuto pravděpodobnost rovněž zvýšit a není možné to zjistit. To je ve skutečnosti podstata problému nejistoty.*⁵⁵

Co je vlastně důkazní právo? Odlišujeme-li právní odvětví podle předmětu právní úpravy, pak si nelze nevšimnout různé míry obecnosti daného kritéria pro obory u nás kodifikované. Předmět důkazního práva je užší, protože by důkazní právo — z důvodu širě svého předmětu — patrně nemělo být postaveno naroveň např. občanskému právu či jinému základnímu oboru práva.⁵⁶

Z hlediska platného práva je důkazní právo součástí práva procesního (civilního, trestního či správního). Současně však jde o teoreticko-právní fenomén. V tomto druhém sledu je, stejně jako ve výuce teorie práva, jednou ze složek aplikace práva.⁵⁷

⁵³ MELZER: *Metodologie nalézání práva*, s. 7–9.

⁵⁴ Viz v češtině recentní kolektivní monografii SOBEK — KOTÁSEK — HAPLA — ČERNOCH — HLOUCH a kol.: *Právní argumentace*.

⁵⁵ STEIN: *Constitutional Evidence Law*, s. 96. K vývoji myšlení o důkazu od inkvizičního procesu a objektivní pravdy po přijetí nejistoty srov. stručně DAMAŠKA: *Evaluation of Evidence*, s. 27–28.

⁵⁶ Mezi něž jednoduše počítám ještě právo ústavní, trestní a správní.

⁵⁷ GERLOCH: *Teorie práva*, s. 207.

Má přitom složku noetickou (tj. poznávací, epistemologickou) a argumentační.⁵⁸ Filozofické základy důkazního práva jsou nepopiratelné.

Na jednu stranu je potřeba vzít v potaz i význam předmětu úpravy. Málokterá oblast řízení je tak komplexní a relativně svébytná. Nicméně nelze zapomínat na právní složku aplikace práva. Význam teorie důkazního práva pro praxi dokazování se zde velmi nabízí. Ač to na první pohled nemusí být patrné, epistemologické problémy dokazování jsou před soudem výrazně přítomny. Snad každý, kdo přemýšlí o prokazování skutečností před orgánem veřejné moci, automaticky uvažuje o pravdivosti a souvisejících kategoriích. Tyto pojmy přitom nejsou právně vymezené, nýbrž mají především epistemologický charakter. Od jejich posuzování se ani před soudem nelze oprostit. To je jeden z důvodů, proč jsem v první kapitole, v návaznosti na další autory, zmínil, že dokazování není jen právním, nýbrž i epistemickým procesem. Řada laiků např. ví, že vinu je nutné prokázat nade vši pochybnost, resp. bez rozumných pochybností. Říct, kde končí pochybnost a začíná jistota, a jaká pochybnost je ještě rozumná, je jedním z úkolů vědy důkazního práva.⁵⁹

2.2 Interní a externí perspektiva

Mám zde na mysli interní nebo externí perspektivu vědy důkazního práva. Zajímá mě *vnější náhled* na poznávací činnost soudní, tedy externí teoretická analýza zjišťování skutkového stavu dokazováním. Zatímco jsem se v předchozí knížce věnoval převážně vnitřnímu (internímu) náhledu na zjišťování skutkového stavu (*proof*), tedy z pozice soudce, chtěl bych externím pohledem (na *evidence law*) navázat na předchozí zkoumání. Věřím, že toto rozlišení pomůže uchopit předkládaný text jako celek.

Záměrně volím neurčitý výraz *náhled* či *perspektiva*, neboť nejde pouze o externí či interní kritéria řešení skutkové otázky. Objasnění kritérií, jemuž se dále budu věnovat, tvoří z podstaty věci stěžejní část tohoto bádání. Celková perspektiva však požaduje uspořádat příslušné poznatky do jednodušší představy o filozofických aspektech důkazního práva. Nechci předbíhat, nicméně přiznávám, že objasnění kritérií *správnosti* zjišťování skutkového stavu (viz dále) hraje klíčovou roli.

Interní perspektiva dokazování se zakládá především na pohledu toho, kdo důkazy provádí a hodnotí⁶⁰ — pro zjednodušení budu hovořit o soudu či soudci. Proto někteří autoři usuzují, že kritériem, nebo chceme-li výrazným znakem, interní perspektivy je vnitřní, subjektivní odůvodnění jako racionální justifikace skutkových závěrů.⁶¹

⁵⁸ Srov. HOLLÄNDER: *Filosofie práva*, s. 263.

⁵⁹ Hock Lai Ho přitom trefně poukazuje, že neotřesitelné přesvědčení může být v základu iracionální. Viz HO: *Virtuous Deliberation on the Criminal Verdict*, s. 242.

⁶⁰ HO: *A Philosophy of Evidence Law*, s. 71 a 76.

⁶¹ Tamtéž, s. 72.

Za prvé je zásadní, že mě primárně nezajímá zkoumání pravdivosti skutkového tvrzení (viz dále). Výše jsem uvedl, že perspektivou, z níž nastolené téma zkoumám, myslím interní nebo externí *náhled* na dokazování, nikoli interní nebo externí *kritérium* dokazování či pravdivosti. Za druhé poznamenávám, že racionalita vnitřního usuzování na skutková tvrzení a proces justifikace jsou také chápány epistemologicky různě. Za třetí je potřeba rozhodnout, jestli máme na mysli vnitřní subjektivní přesvědčení pouze v tom smyslu, že o něm uvažuje subjekt, nebo v silnějším slova smyslu, tedy nejenže se nachází uvnitř subjektu, ale je *vnitřně* dostatečně a opravdově (autenticky) odůvodněno.⁶²

Externí perspektiva se týká vnějšího obrazu o správnosti — náhledu na pravdivost nebo pravděpodobnost důkazu, a to z vnějšího pohledu třetí osoby, ať už myšlené, či z pohledu účastníka řízení nebo veřejnosti. Dále se věnuji především externí perspektivě, přičemž uvažuji o myšlené třetí osobě jako o subjektu vnímajícím dokazování z vnějšku jako *epistemický agent*.⁶³ Pro mnohé autory je přitom zásadní sama pravdivost jako podmínka skutkového poznání.⁶⁴

Jerzy Wróblewski výstižně rozlišuje externí a interní racionalitu v rámci justifikace (k níž se dostaneme v 7. kapitole) právních rozhodnutí.⁶⁵ Autor říká, že ptáme-li se, zda je právní rozhodnutí řádně dovozeno z výchozích premis, hovoříme o interní racionalitě. Tázeme-li se však, jsou-li ony premisy správné, hovoříme o externí racionalitě rozhodnutí.⁶⁶ Zde se nezabývám pouze racionalitou, avšak má to k mému pojetí velmi blízko.

Naznačené rozlišení obou perspektiv není příliš vzdáleno vnitřnímu a vnějšímu aspektu pravidel podle Herberta Harta. Upravím-li jeho příklad o šachové partii, pak mohu uvažovat o vnitřním pohledu hráče a o vnějším hledisku diváka.⁶⁷ Vnitřní pohled vyjadřují tahy jednotlivými šachovými figurkami a jejich analýza. Jejich vnější podobu je schopen vnímat a třeba i hodnotit vnější pozorovatel, který pozoruje společné rysy tahů.⁶⁸

Nejde jen o určení subjektu, jehož očima na věc nahlížíme, ale o povahu a účel jeho analytické činnosti. V nastoleném příkladu by interní perspektiva šachu byla zkoumáním tahů, např. pěšcem a střelcem. Posuzovali bychom, jak nejlépe se má střelec pohybovat vzhledem k pěšcům, a to tak, aby mohl ohrozit soupeřova krále. To je metafora na proces provádění důkazu za účelem jeho správného hodnocení. Externí perspektiva šachové partie by znamenala analýzu hry jako takové. Ptali bychom se např.: Jakou úlohu mají tahy střelcem a pěšcem ve vztahu k možnému

⁶² Srov. FELDMAN: *Good Arguments*, s. 176 a násl.

⁶³ KOTSOGLÓU: *Proof Beyond a Context-Relevant Doubt*, s. 118. K pojmu *racionálního agenta* srov. JOYCE: *Bayesianism*, s. 135.

⁶⁴ Srov. např. HELM: *Belief Policies*, s. 21; HO: *A Philosophy of Evidence Law*, s. 77.

⁶⁵ WRÓBLEWSKI: *Justification Of Legal Decisions*, s. 279.

⁶⁶ Tamtéž. Externí pohled je podle něj pohled *kritický*, viz WRÓBLEWSKI: *The Judicial Application of Law*, s. 211 a násl.

⁶⁷ HART: *Pojem práva*, s. 68 a násl.

⁶⁸ Tamtéž.

ohrožení krále? Které figurky jsou strategicky významnější? Jaký je vztah dámy a věže? V první situaci chceme zjistit, jak co nejlépe zvládnout dílčí part, který může přispět k celkové výhře. Druhá situace se vlastně snaží objasnit pojem hry šachy; snaží se načrtnout obecnou teorii, podle níž by dílčí strategie mohly probíhat a uspět, a to za účelem komplexní strategie — teorie hry šachy.⁶⁹ Tolik modelový vztah interní a externí perspektivy vědy důkazního práva.

Domnívám se, že interní a externí perspektivu nelze při zkoumání dokazování vždy plně oddělit.⁷⁰ Ačkoli se můžeme primárně zaměřit na jednu z nich, je nutné si uvědomovat jejich souvztažnost. Leckdy jsou totiž interní a externí náhled dvěma stranami téže mince. Zabývám se převážně externí analýzou dokazování, potažmo teorie důkazního práva, nicméně v určitých aspektech musím nutně zohledňovat také pohled interní. Hovoříme-li o vnitřním přesvědčení a o zdůvodnění skutkového závěru, můžeme na ně z vnějšku nahlížet (např. optikou pravdivosti) jednak jako na součást důkazní teorie, jednak z vnitřního pohledu jako např. na přezkoumatelnost daného závěru v instančním postupu.

Již v úvodu své vlivné knihy *Rethinking Evidence: Exploratory Essays*⁷¹ se zmíněný W. Twining právě řečeného nepřímo dotýká. Nejdříve naráží na podle něj fascinující návrh, jestli by v případě zrušení pravidel upravujících dokazování vůbec zůstalo něco ke zkoumání.⁷² Pokračuje několika důležitými dotazy: „Kolik důkazněprávních doktrín sestává z pravidel? Co bychom bez pravidel zkoumali? Co bychom zkoumali kromě pravidel? Jaké by bylo místo důkazního práva v rozšířené koncepci předmětu těchto zkoumání?“⁷³ (Předpokládejme, že autor měl na mysli pozitivněprávní pravidla.) Podstatné je, že tyto legitimní otázky poukazují na širší význam, jež teorie dokazování zaujímá.

Na otázku, co bychom bez předpisů důkazního práva zkoumali, bych odpověděl: dokazování. Protože nejde a nemá jít jen o právní dogmatiku. Předpokládám, že smysl by to mělo do té doby, dokud by soudy prováděly důkazy za účelem rozhodnutí, tedy snad ještě dlouho. Uvědomuji si, že tato práce je v českém právním prostředí nezvyklá teoretickým zaměřením na dokazování. Současně však nemá za cíl pouhý přenos poznatků ze zahraniční literatury do češtiny.

Angloamerická právní nauka vytvořila několik teorií důkazního práva, jež zohledňují jak interní, tak externí perspektivu důkazu. Velké okruhy shlukující obdobné teorie (např. racionalistická tradice dokazování, viz dále) jsou značně abstraktní a snaží se vystihnout myšlenkovou podstatu dokazování. To je obecně i mým cílem.

⁶⁹ Nemám v úmyslu tuto tematiku eskalovat k vnitřnímu a vnějšmu systému práva. K tomu srov. ONDŘEJEK: *Vnitřní struktura práva a koncepce systematiky práva v dílech H. L. A. Harta a Niklase Luhmanna*, s. 103–116.

⁷⁰ Obecně srov. AUDI: *Epistemology*, s. 273.

⁷¹ Co se týče racionalistické tradice dokazování (viz také dále), vycházím převážně z tohoto díla, neboť představuje vrchol mnoha Twiningových předchozích prací, které jsou z velké části také zohledněny.

⁷² TWINING: *Rethinking Evidence*, s. 1.

⁷³ Tamtéž, s. 1–2.

Proto v následujících podkapitolách nastíním hlavní současné koncepce důkazního práva, analyzuji jejich přednosti a upozorním na slabší stránky.

Vycházím převážně z koncepce, o níž W. Twining hovoří jako o racionalistické tradici dokazování.⁷⁴ Tato tradice zjednodušeně řečeno předpokládá, že existuje na mysli nezávislá, objektivní realita, která je poznatelná rozumem prostřednictvím induktivního vyvozování z relevantních důkazů.⁷⁵ Tradiční je pro svou optimistickou představu o racionálním poznávání minulých skutečností rozumem.⁷⁶ To je nejzákladnější a nejobecnější východisko racionalistické tradice.

Od sedmdesátých let 20. století se v zahraničí rozvíjejí moderní teorie dokazování, jež sice zpochybňují tradiční konceptualizaci rozumové formy poznání, avšak (a to je zde podstatné) upínají větší pozornost k pravděpodobnosti skutkových úsudků, nejen k poznání pravdivosti jako takové.⁷⁷ Zejména pro 4. a 5. kapitolu je důležitý poznatek, že pravda i ve významných moderních koncepcích — např. v tzv. *novém učení o důkazu*⁷⁸ — zůstává pojmově pravdou (na rozdíl např. od postmoderních učení⁷⁹), mění se však její pojetí a celkové zasazení. Co se nemění, je základní představa o její objektivní poznatelnosti ve vnější, objektivní realitě.⁸⁰

V rámci legalističtějšího zaměření důkazního práva v zemích *common law* (srov. také dále) se W. Twining ptá, zda lze ve vědě důkazního práva vytvořit něco jako koherentní rámec či teorii⁸¹ pro studium důkazu.⁸² Obecnou teorii široce pojmenovávající základní otázky důkazního práva jsme podle W. Twininga neměli před uveřejněním děl Jeremyho Bentham a Johna Wigmorea.⁸³ Proto na nich v dalším zkoumání W. Twining staví. Výsledkem je během třiceti let řada publikací z teorie a filozofie důkazního práva, z nichž budu i já v této knize vycházet. Vzhledem k záběru citovaných textů W. Twininga není tajemstvím, že tato studie chce být neskromně trpaslíkem na zádech tohoto obra.⁸⁴

Dále nastíním tzv. racionalistickou tradici dokazování (W. Twining a další) a její konkurenci v podobě tzv. nového učení o důkazu (Richard Lempert a další). Obě paradigmatata poměřím a budu chtít zjistit, zda jejich silné stránky mohou v rozsahu, v němž se nevyklučují, poskytnout ucelený přístup k dokazování v právní filozofii. Typickým rozkošem mezi nimi jsou odlišné představy o poznatelnosti

⁷⁴ Tamtéž, s. 32.

⁷⁵ NICOLSON: *Truth, Reason and Justice: Epistemology and Politics in Evidence Discourse*, s. 727. Obdobně viz ŠTAJGR: *Poznámky k soudobým teoriím důkazů v právu*, s. 58.

⁷⁶ K dalším srov. např. TWINING: *Rethinking Evidence*, s. 341 a násled.

⁷⁷ Viz např. BENNET — FELDMAN: *Reconstruction Reality in the Courtroom*.

⁷⁸ LEMPERT: *The New Evidence Scholarship: Analysing the Process of Proof*.

⁷⁹ Které pojem pravdy dekonstruuji. Blíže např. MACUR: *Postmodernismus a zjišťování skutkového stavu v civilním soudním řízení*, s. 11 a násled., či MARŠÁLEK: *Právo a společnost*, s. 216 a násled.

⁸⁰ NICOLSON: *Truth, Reason and Justice: Epistemology and Politics in Evidence Discourse*, s. 728.

⁸¹ V originále přiléhavě jako *coherent framework*.

⁸² TWINING: *Rethinking Evidence*, s. 2.

⁸³ Tamtéž, s. 4, viz knihu TWINING: *Theories of Evidence: Bentham & Wigmore*.

⁸⁴ Rovněž podle jiných názorů je W. Twining jednou z vůdčích osobností recentní teorie důkazního práva, viz např. JACKSON: *Analysing the New Evidence Scholarship*, s. 310.

pravdy, její úloze, dále o roli pravděpodobnosti, možnostech snížení rizika justičního omylu atd. Má hypotéza je taková, že obě paradigmatata se jen z části vylučují, spíše nahlížíjí na dokazování z jiných úhlů pohledu a kladou důraz na různé jeho složky.

2.3 Dokazování v dogmatickém smyslu

Dříve, než se začnu plně věnovat právněfilozofické podstatě dokazování, poukážu také na dogmatiku dokazování. Tou mám na mysli tradiční část právní vědy, která především analyzuje právní texty a snaží se poznat obsah platného práva jako normativního systému.⁸⁵

„Závěr o tom, že nastal určitý stav, anebo došlo k určitému jednání subjektů, s čímž právní norma spojuje určitý právně relevantní následek (např. zánik povinnosti), je konstatováním o skutečnosti, je tvrzením, že se určité jevy skutečně staly. Jinými slovy, tento závěr je výrokem, na nějž vztahujeme pro vyvození právní normou předvídaných důsledků požadavek pravdivosti. Proces, v jehož rámci dospíváme k tomuto závěru, nazýváme dokazováním.“⁸⁶

Z definice Pavla Holländera mimo jiné plyne, že pravdivost je kritériem pro určení, na jaká fakta aplikovat právní normu. Samo o sobě to nevypovídá o podobě pravdivosti, neboť o ní může mít každý (i soudce) jinou představu. To je však převážně interní perspektiva důkazu (viz výše). Podstatný je samotný pojem dokazování podle P. Holländera, který očividně vychází z pozitivního práva a tradiční struktury právní normy, nicméně do definice začleňuje i požadavek epistemologický, což je ocenění hodné.

Naproti tomu Alena Winterová uvádí, že

„můžeme tedy vymezit procesní dokazování jako postup soudu ... a účastníků, procesním právem zvlášť upravený, směřující k utvoření potřebných skutkových poznatků o rozhodných skutečnostech.“⁸⁷

Z učebnice trestního práva Jiřího Jelínka se pak podává:

„Dokazováním v trestním právu procesním rozumíme zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, jehož úkolem je umožnit poznání skutečností důležitých pro rozhodnutí, tedy vyhledat důkazy o nich, tyto důkazy provést, získané poznatky procesně zajistit a zhodnotit. Důkazní právo je pak souhrn norem trestního

⁸⁵ KNAPP: *Vědecká propedeutika pro právníky*, s. 34.

⁸⁶ HOLLÄNDER: *Filosofie práva*, s. 263.

⁸⁷ WINTEROVÁ In: WINTEROVÁ — MACKOVÁ a kol.: *Civilní právo procesní*, s. 227.